

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Ættesaga

En familiekrønike

Nedskrevet af

Peder Marius Clausen (1875-1953)

"Granlund", Rugballe

Jelling Sogn

og

Mary Thomsen

Samlet af Anne Marie og Per Have

ÆTTESAGA

Peder Marius Clausen

"Granlund", Rugballe

Guds Ord, det er vort arvegods,
det skal vort afkoms være.
Gud giv os i vor grav den ros,
vi holdt det højt i ære.
Det er vor hjælp i nød,
vor trøst i liv og død.
O, Gud i hvor det går
lad dog mens verden står,
det i vor æt nedarves.

Dette vers har en af de ældre af vor slægt sat som motto for de minder om slægten, han har nedskrevet (Johannes Pedersen, Oure) og jeg vil af fuldt hjerte sige JA til ovenstående vers, som vi af slægten sang ved moders død, da hun havde afsluttet sit livsløb på denne jord, mandag morgen, d. 7. august 1916, (faders 77 års fødselsdag). Ja, da følte vi dette vers er vort bedste arvegods fra vore forældre og nu vil jeg så ønske, at dette livssyn må nedarves i søster Sinnes slægt, da Kirstine og jeg ingen børn har.

Når jeg i det følgende gerne vil nedskrive lidt om vore forældre og vort gode barndomshjem, så er det dels nedskrevne erindringer og dels efter hukommelsen.

Fader og moder var begge født i Gislev sogn på Fyn i gode, kristne hjem, der vel i begyndelsen var noget pietistisk prægede, men senere sluttede sig til det Grundtvigske folke – og åndsliv, der med Vilhelm Birkedal i Ryslinge kom til at præge egnen vidt omkring.

Det varede noget, før deres forældre sluttede sig til Valgmenigheden i Ryslinge, hvad vist i nogen grad skyldtes, at den gamle pastor Knudsen i Gislev fik en ung kapellan (Lorentsen), der sluttede sig til det Grundtvigske åndsliv, men børnene tog til Birkedal i Ryslinge.

Fader købte gården "Granlund" i Rugballe i December 1872 for 36.000kr af sønderjyden Hans Nissen, der så senere købte "Baungård" i Balle. Fader og Hans Nissen var så sammen på gården den vinter og vore forældre holdt så bryllup d 8. april 1873 og d 15. april rejste de så til Rugballe, hvor de i fællesskab dannede vort gode barndomshjem, og her fødtes dem følgende børn:

Maren Hansigne Clausen f 13. januar 1874, død 18. februar 1874

Peder Marius Clausen f 27. maj 1875

Hansine (Sinne) Clausen f 30. august 1877

dødfødt pige f 12. december 1880

Begge de døde søstre ligger begravet på Jelling kirkegård.

Så lidt om, hvad jeg erindrer om vore forældre og som livet levedes i vort barndomshjem.

Fader og moder talte tit om deres glæde ved at være kommet til Jelling sogn, hvor der ved pastor Svendsen og senere pastor Madsen, var skabt et levende ånds – og menighedsliv, så kirken var fuld søndag efter søndag, hvortil bidrog at lange rækker af vogne fra Bredsten sogn tog derover. Jeg mindes endnu fra jeg var lille dreng, når fader og moder kørte til Jelling Kirke og vi havde flaget hejst i haven om søndagen. Om den skik var taget med fra Fyn har jeg aldrig fået opklaret, senere blev det kun hejst på højtidsdagene.

Efter pastor Madsens død, blev Sofus Sørensen, (senere biskop i Aarhus) hans efterfølger. Sørensen var en god præst, som de var glade ved. Da Balle Valgmenighed blev oprettet i 1884, sluttede de sig til denne fra første tid, jeg husker endnu, at jeg som dreng var med fader i Vejle efter byggematerialer til kirken og præsteboligen. Vilhelm Hansen fra Balle ved Silkeborg, blev menighedens præst i en lang årrække til sin død (se nærmere herom i "Åndeligt liv i Bredsten Sogn" af Jensen Sinning) Vore forældres måde at opdrage vi to børn på, var måske lidt streng, med krav om ubetinget lydighed, men aldrig mere end vi følte deres kærlighed mod os. Deres JA og NEJ var lov, der skulle

adlydes, og mente vi måske somme tider, det var strengt nok, så er jeg alligevel senere taknemmelig for den opdragelse, jeg synes som ældre (74 år) at lydighedsforholdet mellem forældre og børn er gået for meget til den anden side.

Så lidt om vor undervisning i vort hjem og senere i Balle Friskole.

Vore forældre lærte os at læse, skrive og regne samt fortalte os lidt af bibel - og Danmarkshistorien på en sådan måde, at de skikkelser blev til levende virkelighed for os.

I 1883 fik vi så en privat lærerinde i vort hjem, Anna Chrestensen fra Kolding. Hun blev senere gift med en fotograf Olsen i Nakskov og der gik gennem mange år mange gode breve mellem hende og hjemmet i Rugballe. Hun var en god lærerinde for vi småbørn og der gik fem andre børn fra byen om til os i skole.

I 1886 kom så Balle Friskole hos Niels Ebbesen, og der blev højt til loftet og vidt til væggene i den lille, lave skolestue under hans levende, ildnende fortælling om Åndens Stormænd.

Vi havde en lang skolevej til Balle (6 kilometer), cykler havde vi ikke dengang og ofte blev det mørk aften så lysene var tændt længe i skolen, før Ebbesen blev færdig med at læse for os af Ingemanns romaner, men vi var så optaget af de store og gode menneskelige skikkelser, som vi gerne med tiden ville efterligne, så den lange vej hjem gik let.

Nogle få minder fra vor barndomstid skal lige med. Jeg havde været omme hos Frands Hansens for at hente avisen, dengang var pengene små, så der var 4 om bladet, og så skulle jeg bede dem om til os om aftenen og tage Kathrine med, hun var jævnaldrende med søster Sinne, og da jeg så kom ud til dammen, tog jeg en kat og smed ud i denne. Dette så mine forældre, der foreholdt mig min synd mod et værgeløst dyr, og min straf blev, at jeg først på aftenen skulle i seng, hvorfra jeg kunne høre de fremmede i dagligstuen. Da følte jeg min syndige gerning og græd mig i søvn.

Det andet er fra skoletiden i Balle, hvor jeg skulle skrive en fristil om Jakob og havde da taget lidt efter bibelhistorien, som Ebbesen straks kunne se, skønt jeg nægtede det, men min samvittighed plagede mig, så jeg dagen efter fortalte det hjemme, hvor mine forældre græd over min løgn mod vor gode lærer, samt bød mig fortælle Ebbesen sandheden, hvad jeg gjorde og fik fred i mit sind.

Endnu et lille minde fra mit sidste skoleår skal med. Jeg lå ofte hos Ebbesen, der var ugift, natten mellem onsdag og torsdag, og da han tit var ude i hjemmene, var jeg i seng længe inden han kom hjem, men mindes endnu tydelig, at han lagde sig på sine knæ foran sengen og bekendte sin dåbspagt og bad Fadervor. Sjældent har jeg, udenfor mit hjem, mødt Kristenlivets Virkelighed på Jord mere levende end her.

Så lidt om min søster Sinne, som hun i daglig tale kaldtes. Hun var god til at dele med mig, når hun havde fået bolsjer eller andet lækkert, det gik ikke så tit på som nu til dags, jeg synes børnene nu har for mange penge til slikkerier, det er ikke sundt for dem og deres fremtid.

Søster var meget for at lege med de andre børn i byen, løb ofte om til Søren Madsens, selv om hun fik skænd, når hun ikke havde lov og da hun kom i Balle Friskole, gik legen med liv og lyst, hun sov mange gange i Balle eller Søskov hos skolekammerater. En gang, vi begge havde været i marken, havde hun fornærmet mig og hun kom da løbende efter mig, og bad mig grædende, at vi kunne blive forligt, inden vi kom hjem. Hun har været mig en god og forstående søster.

I vort hjem skulle der bestilles noget af alle, da fader og moder var meget arbejdsomme. Vi børn blev tidligt sat til, hvad vi kunne magte, malke, passe køer og hjælpe i haven og karle og piger måtte hænge i dagen lang, ja, mange af disse var mange år (4-6 år) hos os. Om søndagen mindes jeg, at der ved davrebordet blev sunget en salme eller sang, derimod blev der aldrig i vort hjem bedt bordbøn, hvad de gjorde hos moster og Klemmen i Jennum.

Der kunne nævnes mange navne af gode piger og karle fra vort hjem, jeg vil nøjes med at fortælle, hvad en af dem skrev i et brev mange år efter. Han takkede dem for sangen søndag morgen og for det liv, der levedes i hjemmet, det havde været med til at give hans liv et dybere indhold, så han var blevet en alvorlig kristen, skønt hans hjem ingen sans havde for menneskelige og åndelige værdier.

Af de hjem, vore forældre særlig kunne dele med, må nævnes Klemmen og mosters i Jennum, Søren Madsens og Hans Peter Kraghøj i Rugballe, de hørte alle til Valgmenigheden i Balle. De sammenkomster hos hinanden var prægede af nøjsomhed, hvor de fik kaffe, dertil et stykke rug -

eller hvedebrød, samt et stykke brunt sukker, ja, var kosten tarvelig, var samtalerne det ikke, det var dybe, alvorlige, menneskelige og kristelige livsspørgsmål, der drøftedes og jeg husker endnu : "menneske først og Kristen saa", det har senere i mit liv givet mig meget at tænke på. De samtaler er jeg taknemmelig for at have hørt, de indeholdt livs - og evighedsværdier.

Før julen var der travlt med at tærskes, køre til mølle, vaske vinduer, feje gårdsplads, og pudse op overalt i husene ude omkring og moder og pigerne havde travlt med at slagte, brygge og bage både rug - og hvedebrød, samt mange pebernødder, disse ville vi gerne smage på med det samme og der skulle pyntes op i stuerne, så det kunne være festligt til Højtiden. Køerne og hestene skulle strigles og pudses, samt have et ekstra godt foder til juleaften og fuglene deres neg i det gamle æbletræ.

Juletræet var hentet hjem fra skoven og moder pyntede det om eftermiddagen. Vi samledes så alle om julebordet med den hvide dug på. Aftensmaden var sødsuppe og steg af julegrisen og derefter læste fader juleevangeliet, vi sang nogle julesalmer, den ene var altid: "Velkommen igen, Guds Engle små", og så gik det ind til juletræet, hvorunder der lå julegaver, alle nyttige ting, til og fra alle i hjemmet. Det var vel nok højdepunktet for vi børn, men hvor var det skønt at se karlenes og pigernes glæde ved at give deres husbond og madmoder, samt vi børn en gave, det var dengang noget, der bandt alle i hjemmene sammen både i arbejde og fest. Ved juletræet blev sunget et par julesalmer og derefter kom julegodterne på bordet, hvorefter vi spillede kort om pebernødderne, samt om, hvem der skulle op at give de andre kaffen på sengen julemorgen, der skulle altid være to til det, den ene bar lyset, dengang var der ikke elektrisk lys, det var herligt, når det blev karlene eller en karl og en pige. Fader og moder lejede gerne en af de unge i deres sted, hvis de ellers skulle op.

Nytårsaften spistes sødsuppe og æbleskiver og fader læste et stykke, vi sang nogle jule - og nytårssalmer, spillede igen kort om pebernødderne og om, hvem, der skulle op nytårsmorgen at give de andre kaffe på sengen. Vi børn var om eftermiddagen rundt hos naboerne at skyde nytåret ind og fik da æbleskiver og pebernødder. Vort skydevåben var en piggekæp med en knaldhætte på.

I juletiden var naboerne rundt hos hinanden at se og synge om juletræerne, ligesom der blev smagt på julemaden, sylte, flæsk, pølser af julegrisen og ikke at forglemme pebernødderne, der ikke alle steder var lige gode. Helligtrekongers aften blev i vort hjem højtideligholdt på samme måde som jule - og nytårsaften.

I fastelavnen brugte vi fastelavnsris for at få boller og til påske samlede vi på æg i lang tid, der skulle mange til i helligdagene og hønsene lagde ikke så mange æg om vinteren som i nutiden. Til Pinsen var vi optaget af, om det blev klart vejr, så vi kunne komme op at se solen danse.

Så har jeg fortalt noget om, hvordan livet levedes i vort hjem, både i arbejde og fest og jeg vil slutte med i dyb taknemmelighed at sige mine forældre tak for, at de har lært os arbejdets glæde og velsignelse og en inderlig tak for, hvad de, ved deres liv og færd, trods synd og skrøbelighed, har vidnet for os, om kristenlivets kamp, fred og glæde.

Ved at sysle med det, der er nedskrevet om den ældre slægt, er jeg blevet stærkt optaget af de oplysninger om den gamle slægts karakter og ejendommeligheder, der kan sige lidt om, hvorfra vi vi har arvet vore forskellige gode og dårlige egenskaber og den første, jeg vil omtale er min kære fader.

Hans Clausen

Han var født på "Kohavegaard", Gislev Sogn 7. august 1839, hans forældre, Peder Clausen og Maren Hansdatter, havde gården i fæste fra Glorup Gods. Der var 70 tdr land god jord, men meget udpint, hvad der skyldtes, at der skulle gøres hoveriarbejde på godset.

Farfar Peder Clausen, døde som ung, omkring 1852 af tuberkulose og farmor giftede sig igen med Peder Jensen fra Trunderup, f 7. august 1816.

I første ægteskab var der fire børn:

Hans Clausen, f 7. august 1839, gift m Anne Margrethe Larsen, altså mine forældre.

Anna Marie Clausen f 1843, blev gift med min morbror Lars Hansen Larsen. De havde en gård på Lørup Mark, hvor hun døde i barselsseng året efter, 19. april 1874. Der var ingen børn i dette ægteskab.

Karen Clausen f 14. april 1842. Hun blev husbestyrerinde for søsterens enkemand, Lars Hansen Larsen og efter nogle år, blev de gift. Der var heller ingen børn i dette ægteskab. Karen døde omkring 1890 og han blev senere gift med Frederikke Madsen f 6. april 1870 i Brangstrup ved Ringe. De fik en lille pige, Karen, sammen. (Karen Brandt)

Sofie Clausen f 13. juni 1851, gift med morbroder Peder (Peer)Larsen. De havde en gård i Hesselager. Hun døde i 1895. De havde 2 børn sammen, Marie og Dagmar. Morbroder Peer giftede sig igen med Anne fra Vormark og de fik to drenge sammen, Viggo og Ejnar.

Farmor og Peder Jensen havde en søn sammen, Peder Pedersen f 16. februar 1854, gift m Jensine Kristensen fra Ellerup f 10. september ??? . Farbror købte gården til ejendom, den er nu delt i 3 gode gårde, som 3 af sønnerne har, Aksel og Ejnar er der bygget nye gårde til, Hjalmar har den gamle gård.

Fader var på fødegården til han kom med i krigen 1864, han var med i tilbagetoget fra Dannevirke og fortalte ofte om begivenheder fra krigen. Engang de sad i en skyttegrav, slog en granat ned ved siden af ham, hvor en af kammeraterne lige var gået fra. Den eksploderede i jorden, så sten og jord røg om ørerne på dem, men ingen af dem kom noget til, kun geværerne, der stod i pyramide, blev slået i stumper og stykker. De første dage i krigen var de bange, når kugleregnen pøb dem om ørerne, senere blev de jo vant til det og fader følte så sikkert, at Gud ville bevare ham, så han kunne komme uskadt hjem til sine. Han var dengang gode venner med moder.

I 1920 var vi med fader på Dybbøl og Als. Det var en stor oplevelse for ham (81 år) at stå på kamppladsen og vise mig skansen, han havde kæmpet i, da glimtede tårerne i hans øjne, vemodstårer over den tabte krig og glædestårer over det nu genvundne land. Efter hjemkomsten fra krigen var han på sin fødegård, kom så på Kolds Højskole i vinteren 1869-70. Kold var syg og døde 6. april 1870. Fra dette højskoleophold fortalte han ofte om Kolds menneskelige og kristelige foredrag, ikke mindst om menneskets evighedslængsel. Vinteren derefter var han på Vejstrup Højskole hos Jens Lund, men om foredragene her fortalte han ikke så meget, han var mere optaget af det landbrugsfaglige, som de havde noget af der.

Som før omtalt, holdt fader og moder bryllup 8. april 1873 og begyndte så deres livsgerning i Rugballe. Da de begge var fynboer, var det vel naturligt at få en pæn prydhave anlagt. Øst for stuehuset, hvor byjorden, der var købt af den forrige ejer, lå sandhuller. Disse blev jævnet og fader kørte flere hundrede læs på, så det blev en pæn bondehave, der skrånede smukt ned mod vejen. Mod nord var 3 gamle æbletræer samt en humlehøve, senere plantedes frugttræer i denne. Han plantede lætræer om gården og i hegnene om markerne. I det sydlige hegn i skellet til mosters og Klemmens gård, plantedes syltekirsebær og syrener, som vi har glædet os ved at plukke gennem mange år og vi mindes med taknemmelighed, hvad fader har gjort for at lune og pynte op. En del af jorden drænedes og merglede han, så den snart kom i god kultur og i 1874 byggedes 2 fag til det nordre hus, her var bageovn og vaskehus. I 1905 byggedes et nyt hus mod vest til ko - og hestestald, 54 alen lang og 15½ alen vid. Huset byggedes uden om den gamle, snævre kostald, så køerne kunne være i det gamle hele tiden.

I 1884 købte fader 3 kviekalve af Ryslingestammen på Fyn og disse, særlig de to, blev gode individer med meget god ydelse og en høj fedt% og af disse oparbejdes en god stambesætning, der er præmieret m 1. præmie gennem mange år i Vejle, ligesom der ved fællesskuer og ungskeer er hentet 1. og 2. præmier flere gange, første gang ved ungskeuet i 1895, hvor en samling kvier fik 1. præmie, den ene solgtes derfra til Fyn. Ved en konkurrence for hele landet fra 1898 til 1902 af rødt kvæg af hele besætninger, fik denne 1. anerkendelse. Indtil Jelling Kvægavlerforening oprettedes, måtte fader selv købe tyre fra Fyn, de 2 første af Holstenerstammen, senere en fra Bellinge, de fik alle 1. klasse 2. grad for afkom.

Fader var fingernem til at lave noget i huggehuset, såsom river, ladvogne, hamler og svingler samt slå - og høstredskaber, de sidste af Fynsk model og de fleste af vore karle fik et af disse med, når de rejste, da de fandt dem lettere og bedre end de jyske.

Når jeg skal nævne lidt af faders karaktertræk, så var han en grundærlig og beskeden mand, der aldrig søgte at albue sig frem, som ældre en noget indesluttet natur, der ikke søgte at leve på andres bekostning, han var god mod småfolk, de gik ikke forgæves med at bede ham om noget. Han var en

mand, der sagde, hvad han mente, men kunne til tider være kneben med penge og stille store fordringer til os alle i hjemmet, for så bagefter at give sig til at lege med vi børn, ja, hvor kunne børnene i Jennum kravle op på hans knæ for at få ham til at lege med sig. Da moder døde d. 7. august 1916, tog det hårdt på fader, han blev en meget ensom og indesluttet mand, der følte sig syg og nedbrudt, han led af en dårlig mave, han havde fået i krigsvinteren 1864, men han blev dog ved at hjælpe os i bedriften, særligt ved køerne, som han interesserede sig meget for, men i sommeren 1924 kunne han ikke meget, dog fulgtes vi ad gennem kornmarkerne før høst, og han sagde da til mig: Husk nu at sende takken op til ham, hvem al god grøde skyldes. Han sad mest og læste i Vilhelm Birkedals og Otto Møllers prædikenbøger, samt salmebogen. Fader kunne ikke synge meget, men ville gerne, at andre sang for ham og i hans sidste tid, var det især hans yndlingsalmer: "Jeg så ham som barn" og "Kvindelil, din tro er stor", især verset: "Selv er han det livets brød, hvem deraf vil æde skal indgå trods synd og død til Vorherres glæde".

Syndefølelsen kunne være hård for ham til visse tider, indtil Nådens Ord i Dåbspagten lyste Freden for ham, han døde stille og roligt d 17. november 1924 (84 år gammel) og blev begravet på Balle Valgmenigheds Kirkegård d 22 november 1924

Et langt og virksomt liv, et ærligt, alvorligt kristenliv er afsluttet her på jord.
Tak for vidnesbyrd!

Anna Margrethe Larsen

Så vil jeg nedskrive erindringerne om min kære moder.

Hun er født på Holme Mark, Gislev Sogn, 6. maj 1847, hvor hendes forældre, Peder Larsen og Kirsten Hansdatter havde gården i fæste fra Lykkensholms Gods. Der var 84 tdr land meget god jord, der ved dræning og mergling snart kom i god kultur. Fæsteafgiften var ikke særlig stor, så de blev meget velstillede.

Morfar, Peder Larsen, døde som ung af tuberkulose og der var følgende børn i ægteskabet:

Lars Hansen Larsen f 31. december 1835. Lørup Mark

Erik Larsen død som 20-årig af tuberkulose

Anna Margrethe Larsen f 6. maj 1847, min moder

Bodilde Petrine Larsen f 23. marts 1849, gift m Klemmen Sørensen i Gislev Kirke 16. maj 1872, "Mosegaard" Jennum

Peder Larsen (kaldet Peer) f 13. juni 1851. Hesselager

Mormor giftede sig igen med Rasmus Kristoffersen fra Sortebro og de fik en søn sammen, Kristoffer Rasmussen, f 29. april 1856. Han blev gift med Katrine Lyndgaard fra Jærnved v Ribe

Min moder var meget forskellig fra min fader, hun var livlig til at synge, tale og danse og jeg har somme tider undret mig over, at hun kunne komme til at holde af min fader. Moder var et stemningsmenneske, men også en alvorlig kristen kvinde, meget energisk og holdt meget af at pleje blomster i hus og have, hun brugte spinderokken fra tidlig morgen, når hun var færdig med malkningen, samt at passe kalvene, som hun interesserede sig meget for og i mørkningen bandt hun på en sin hose og fortalte sagn og eventyr for vi børn. Når jeg siden synger: "Spurven sidder stum bag kvist" og især verset "Her ved moders gamle rok, hun lærte mig at stave, synge om Den Hvide Flok og al Hans Nåde gave", da risler mindets kildevæld så frydelig gennem mig, med tak for det aftensæde i vort gode barndomshjem.

Ja, hvor ville jeg ønske, at sådanne aftenstunder i hjemmene må findes og opleves i vor slægt, at ikke selskabeligheden helt skal tage overhånd.

Om moder erindrer jeg også, at når vi hørte kirkeklokkerne ringe, sagde hun: kan I børn høre, den siger: Kom, Kom! og hun ønskede for os, at vi altid måtte følge dens kalden og søge ind under Kirkens tag og når fader og moder kom hjem fra kirke, sagde de altid til os i hjemmet: "Herren lade sit ansigt lyse over os og være os nådig og give os fred!" Moder var af natur lidt ærekær, ville gerne være pæn i tøjet, men hun var god til at besøge syge mennesker for at synge og trøste dem. Den sidste nat vor nabo, Frands Hansen levede, sad moder og jeg hos ham, han kunne tale med os og sagde da blandt andet: Hvor er jeg bleven lille på alle måder, og moder svarede ham, at det er det bedste for os, når vi bliver så små, så vi beder om hjælpen hos vor Fader i Himlen, hvor den ene findes, den hjælp, der ene kan bære over død og grav.

I foråret 1916 blev moder syg og lå i sengen, hun led ikke de store smerter, hendes hjerte var opslidt, hun var glad, når vi kom op i hendes stue for at tale og synge for hende og især salmen: "Herren han har besøgt sit folk", elskede hun meget. Hun døde stille og roligt mandag morgen d 7. august på faders 77 års fødselsdag. Hun blev begravet på Balle Valgmeningheds Kirkegård 12. august 1916. Et travlt og virksomt liv med øjet opladt for alt det kønne og gode i menneskelivet er afsluttet. Tak!

Jens E Antonsen og søster Sinne

Om min søster Sinne, f 30 august 1877, meddeler jeg følgende efter hukommelsen:

Søster blev konfirmeret i efteråret 1891 og gjorde det så ud for pige herhjemme, dog var der en ung pige mere, de hjalp med arbejdet inde og ude, malke, brygge og bage samt arbejdet i hus og have. Desuden måtte de hjælpe i marken ved hø, roer og høst, så der var meget at gøre, men der var arbejdsglæde og godt humør.

Nutidens bønderpiger er aflastet for meget slid, men mon arbejdsglæden og tilfredsheden derfor er større?? Søster gik til aftenskole i Balle Friskole lørdag aften, senere hos pastor Hansen, hvor der oplevedes mange gode timer. Hun var på Ryslinge Højskole sommeren 1898 efter at hun samme forår var blevet ringforlovet med Jens E Antonsen fra Ravnning (f 22. marts 1873). Han var af den store Antonsen - slægt fra Bredsten Sogn. Hans fader var Jens Antonsen, Ravnning.

Jens E Antonsen købte så i foråret 1901 gården "Damgård" på Balle Mark. Det var en meget forsømt gård, både bygninger og mark og så godt som uden besætning.

Jens og Sinne holdt bryllup d 5. juli 1901 under høj, bagende sol og med forridere i spidsen for vogntoget til Balle Kirke.

I en af bryllupstalerne (lærer Fogh, Skovdallund) udtalte han det ønske, at hun kom til at bo blandt sine egne og blive glad og tilfreds der. Dette ønske kan vist i fuldt mål siges at være gået i opfyldelse. Så kom arbejdsdagen for dem i det nye, fælles hjem, de hjalp trolig hinanden og der sporedes snart virkning af arbejdsindsatsen.

Marry Kristine Antonsen f 28. februar 1904, gift m Chr Thomsen, "Schäfferhus", Nørup

Ebba Antonsen, f 17. oktober 1906, gift med Jens Trøgelborg, "Nørupholm", Nørup

Anne Margrethe Antonsen f 9. oktober 1909, gift med Svend Buhl Nielsen, "Damgaard", Balle Mark

I sommeren 1930 afstod søster og svoger gården til Anne og Svend. Der var dengang 11-12 køer samt opdræt, 3-4 heste samt mange svin, så der var lagt et godt arbejde af svoger og søster. Efter at have afhændet gården, flyttede de ud til Marry og Chr Thomsen på "Schäfferhus", for senere en kort tid at bosætte sig i Balle by.

Jens kom ofte om sommeren over til os i Rugballe for at hjælpe til i haven m m og så gik arbejdet med liv og lyst. I eftersommeren 1940 begyndte svoger at blive dårlig, hjertet var opslidt og han kom på sygehuset i Vejle 14 dage før jul og døde der d 2. januar 1941.

Et meget stort følge fulgte ham til graven på Balle Valmenigheds Kirkegård og ved mindefesten i forsamlingshuset, blev han mindet kønt af en nabo og ved samværet på hans gamle gård "Damgård" lød mange gode ord.

Min svoger mindes jeg som en arbejdsom, livlig mand med øjet opladt for alt kønt og godt i menneskelivet og med den dybe undertone af glans fra evigheden.

Peder Marius Clausen

Når jeg i det følgende vil nedskrive lidt om mig selv, erkender jeg, det er jo ikke let at vurdere sig selv. Det kan efterslægten bedre gøre, men jeg vil fortælle lidt af det, som jeg mener har betydet meget for mig i livet.

Om barndomstiden i vort hjem er jo fortalt, så jeg vil begynde med min konfirmationdag, søndag, d 6. oktober 1889. Vor gode præsts ord ved håndspåläggelsen: "Han er trofast, som kaldte Eder, han vil også være med Eder", mindes jeg stadig og de ord har ofte været mig til styrke og glæde. Om eftermiddagen var så nogle af familien og enkelte naboer hos os og vi havde en god fest med nogle få gaver, så disse ikke tog glansen fra Højtidsdagen, hvad de vel somme tider kan være nærved at gøre nu om stunder.

Så måtte jeg til at gøre det ud for 2. karl i to år, derefter enekarl med konfirmeret dreng som medhjælp. Der var nok at tage fat på, men arbejdet gik med liv og lyst.

Lørdag aften gik vi til aftenskole i Balle Friskole, senere hos pastor Hansen i præstegården, begge steder sang vi og hørte meget godt. Vi var med til gymnastik og i Skytteforeningen, der havde vi bal 2 gange om året, desuden blev der holdt nogle gilder i hjemmene, hvor vi dansede i storstuerne.

Fra min ungdomstid mindes jeg mange gode foredrag, for eksempel et af Grønvold Nielsen ved en amtsskyttefest i Grejsdalen, hvori han formanede vi unge til at gøre vor pligt i vort arbejde, når vi næste morgen tog fat. Et foredrag af Johannes Clausen fra Vonsild, hvor han talte om menneskelivet og de forskellige kirkelige retninger som en sejlads over det store hav mod evighedslivet, det kan nås ad forskellige veje, at vi ikke løber hinanden i sænk, men med ærlig søgen stiler mod målet.

I sommeren 1895 tjente jeg hos min morbroder, Peder Larsen, Hesselager og oplevede der en politisk spænding mellem radikale og moderate venstre, der var mange af begge partier i Vejstrup og Hesselager og de holdt grundlovsfest samme dag i Svendborg, de radikale i Høje Bøge og de moderate i Rottefælden, hvor Frede Bøjsen talte og ham var jeg meget optaget af, da den politik altid har passet mig bedst.

Om ungdomsmøderne i Vormark Friskole erindrer jeg så levende den elskelige friskolelærer, Knud Larsen og hans hustru, Hanne. Hvor kunne han tale til vi unge om at blive dygtige og gode mennesker. I Vormark var jeg med til gymnastik og skytteforening og fandt der mange gode ungdomsvenner, særlig mindes jeg Mogens Pedersen fra Salling. Vi stod ofte i den lune sommeraften på Hesselagerstenen og nød den skønne natur ud over Langelandsbæltet med Korsør Fyr i det fjerne. Hvor var det kønt at køre de 1½ mil langs bæltet og se over til Langeland med de 7 møller, de 7 bøller (byer) og de 7 kirkesogne. Det kunne være med til at sætte os i højtidsstemning i Valgmenighedskirken, hvor pastor Pedersen forkyndte det glade budskab om synd og nåde. En søndag gik Mogens og jeg de 2½ mil til Ryslinge Kirke og hørte der en vidunderlig, poesifuld og god prædiken af pastor Karl Povlsen og hvor var menighedssangen os til stor glæde. Vi gik så de 2½ mil hjem, noget trætte af turen, 5 mil i alt, og talte sammen om alt det skønne og gode, vi havde oplevet den dag.

Til november kom jeg hjem igen for at hjælpe med bedriften, vi tærskede med plejl indtil vi fik tærskemaskine i 1893. Det lettede meget på vinterarbejdet.

I mange år var fader udstiller og dommer ved de store ungskeer, hvor jeg passede dyrene og derved fik set mange skønne byer og egne i vort land. Ved fællesskuet i Horsens i 1904 var 8 af malkekøerne 3 kvier og 2 tyre udstillet og hjembragte gode præmier.

i 1904 blev jeg forlovet med Kristine Lillelund, datter af gårdejer Jeppe Lillelund og hustru Johanne Lillelund f Steffensen i Lillelund, Ulfborg sogn, et godt hjem, hvor arbejdsomhed, nøjsomhed og Guds frygt havde til huse. Jeg mindes med tak mange af de sammenkomster i hjemmet der, hvor den milde og elskelige provst Kristensen var med sammen med naboer og familie og jeg var glad for at høre deres glæde over at høre vor gode præst fra Balle, Vilhelm Hansen, der ofte talte ved de store efterårsmøder i Vemb. Et træk fra disse sammenkomster skal med her, hvor blev der sunget og hvor kunne de tale ud med hinanden om småt og stort.

27. maj 1910 holdt vi så bryllup på vort fremtidige hjem i Rugballe, blev viet i Balle Valgmenighedskirke og en god dag havde vi så sammen med naboer og familie, hvor der blev sunget mange gode salmer og sange. Vi havde så gården i forpagtning til 1914, da den overdroges mig for 40.000 kr plus aftægt til fader og moder med bolig i den ene ende af stuehuset.

Så kom arbejdsdagen på vort eget hjem, med virksom syssel i hus, have, mark og stald, hvor vi trolig hjalp hinanden. Kristine hjalp med malkningen og var god til at opdrætte kalve, så vi fik mange store præmier i Vejle og ved de store skuer i Horsens i 1922 og Skanderborg. Begge steder flere 1. præmier og vi solgte mange avlstyre til kvægavlforeninger og private, de fleste i Jylland, men også nogle til Fyn, Sjælland og Bornholm.

Vi havde megen glæde af de mange landbo – husmands og foredragsforeninger, der gæstede os for at se vor bedrift, der var flere gange over 30 biler ifølge.

Vor sølvbryllupsfest 27. maj 1935, fejrede vi i strålende solskinsvejr omgivet af familie, naboer og gode venner samt flere af vore gode, gamle medarbejdere, at disse ikke havde glemt os, glædede os meget, ligesom det har været os en stor glæde at besøge dem i de hjem, de har stiftet.

Vort fædreland har i vor tid oplevet to store verdenskrige, 1914-18 og 1940-45, den sidste med tyskernes besættelse af vort land i 5 år, mørke og tunge dage, hvor mange af vore gode landsmænd satte livet til i kampen mod vore fjender.

Ved befrielsen 5. maj 1945 oplevede vi i glæden, hvad Grundtvig synger i sangen "Bladet i bogen sig vender", at Herren vendte det blidt for Danmark, måtte vi nu i fremtiden med tak mindes dette i vort folk.

Så er vi nu i hverdagen, måtte vi nu hver især gøre vor gerning, folkeligt og kristeligt være med til at bære og løfte vort folk i fremtiden.

Ved en fejltagelse er minderne om min højskoltid fra vinteren 1900-1901 ikke skrevet ind, hvor det burde være, hvorfor jeg nedskriver det her.

Ja, hvor var det en vidunderlig og rig vinter for mig på Ryslinge Højskole, hvor det menneskelige og kristelige ligesom bundfældede sig i os, så det senere i livet har været mig til trøst og glæde.

Timen fra kl 11 til 12, hvor Alfred Povlsen holdt foredrag, var for mig det bedste. Hvor kunne han levendegøre for os de Åndens Stormænd fra den gamle pagt og ned gennem tiderne. Jeg mindes med glæde, hvordan han, A P, efter vi havde sunget verset: "Jødelands apostelskare, hvad i verden kan forklare, kraften i det gamle ord, som endnu gør underværker, har til stolte mindesmærker, kirker alle trindt på jord", talte om Jesu fødsel, hvor der fødtes en frelser fra synd og død, så påskemorgen, pinsedagen kan forklare os, hvad der timedes vi mennesker ved vor frelsers komme til jord.

Et andet foredrag om Persernes Opdragelse mindes jeg endnu tydeligt (1950). Vi skulle skrive en fristil om foredraget, jeg vedlægger mit her, med Alfred Povlsens bemærkning, det blev læst op for os alle, selvfølgelig uden at nævne navne. (fristilen mangler)

Karl Povlsen var for mig størst i kirken med hans billedrige, åndfulde forkyndelse.

Peder Andresen kunne levendegøre vort fædrelands historie, så vi følte os taknemmelige i dette land.

H A Rosendal var en fortrinlig dansklærer. Ved afslutningsmødet den sidste aften, sagde Alfred Povlsen: Når I nu rejser hjem, troer I at kunne huske så meget af det, som vi har delt med hinanden i vinter, det kan I nu ikke, men hvis det har rørt og bundfældet sig i Eders hjerters dyb, så skal meget af det senere i livet stige frem i bevidstheden og give styrke i livsvandringen, så I kan have noget at stå imod med over den begyndende materialisme, der sikkert vil tiltage i styrke i tiden, der kommer og dermed tak for i vinter og Gud give Eder sin nåde, lykke og velsignelse i fremtiden.

Ja, i sandhed en vinter og en afskedshilsen, der giver styrke og glæde i hverdagen.

Peder Marius Clausen

Moders slægt

Om morfar, Peder Larsen, der boede på Holme Mark, Gislev Sogn og der havde en fæstegård på 85 tdr land under Lykkesholms Gods, skriver en af slægten, Rasmus Dinesen, Høve, følgende: Han var den yngste af søskendeflokken (det passer ikke, han var nr 3 af i alt 6 børn) og vist den bedst begavede og jeg mindes ham som en køn skikkelse, han var en god mand for sine børn. Han var født i 1809 og døde 43 år gammel af tuberkulose. Præsten talte kønt ved hans begravelse på Gislev Kirkegård. Talen blev refereret, men jeg kan den ikke nu, men jeg kan huske, at moder tog mig med

til Gislev, da Peder Larsen (hendes bror) lå på det sidste, han lå stille og tavs, meget afmagret og ventede på døden.

Peder Larsen blev savnet af mange, for han havde forstået i sit liv at skaffe sig mange venner ved sit retsind og jævne færd. Hvis jeg kunne få mine tanker ret udtrykt, ville jeg sige til min slægt: Søg ikke efter timelig gods og ære, men efter at blive gode mennesker, lad evner og gods, ja alt godt stå til tjeneste for menneskeslægten.

Mormor, Kirsten Hansdatter, er født 29. april 1811 (måske 1810?) i Albjerg. Hende mindes jeg, P M, som en lille, livlig og virksom kone, hendes rok blev brugt flittigt, selv om hun var en meget gammel kone og i hendes vinduer stod altid blomstrende planter, som hun passede med stor omhu. Hun var en alvorlig, kristen kvinde, der prægede sine børn både kristeligt og menneskeligt.

Morfar og mormor fik følgende børn:

Lars Hansen Larsen f 31. december 1835 (1836??) Lørup Mark

Hans Erik Larsen, død som ca 20 årig

Anne Margrethe Larsen f 6. maj 1847 (moder) Rugballe

Bodilde Petrine Larsen f 23. marts 1849. (moster i Jennum)

Peder Larsen (kaldet Peer) f 13. juni 1851. Hesselager

Fra min barndomstid mindes jeg ofte, når vi var derovre i Jule – eller sommerferier. Vi gik da ind i skoven, der lå lige ind til laden (mod syd) og plukkede blomster til bedstemor og når vi var kommet i seng, skulle vi synge sangen: "Sov Sødelig" for hende, så sagde hun altid, Ja, så godnat børn, sov nu med fred, Guds øjne åbne stå.

Mormor døde 27. maj 1892 og blev begravet på Gislev kirkegård 1. juni 1892.

Mormor blev efter morfars død i 1852 gift med Rasmus Kristoffersen fra Sortebro (f 25. august 1827) vistnok i 1854, og med ham fik hun en søn, Kristoffer Rasmussen f 29. april 1856.

Bedstefar, Rasmus Kristoffersen, mindes jeg som en høj statelig skikkelse og en viljestærk mand, der blev en god stedfader for børnene som han opdrog til lydighed og arbejdsomhed, han var selv arbejdsom og han gjorde gården til et mønsterlandbrug efter den tids skik.

Da bedstemor var død i maj 1892, opholdt han sig i Jennum og hos os i Rugballe en tid. Han boede mest i Jennum, hvor han skulle lære drengene at arbejde med sav og høvl, han havde huggeredskaber med til dem. En dag, han var hos os i Rugballe, fortalte han interesseret om en tur han og Kristoffers kone havde til Jernved, Katrines hjem. Fader fulgte ham på vej efter Jennum, tværs over marken, han talte livligt og røg af sin pibe, da fader gik fra ham, men halvvejs nede på Klemmens mark faldt han død om ramt af et hjerteslag først i august 1892. Han blev ført med jernbanen til Fyn og begravet på Gislev Kirkegård ved sin hustrus side. Ved min konfirmation gav han mig et ur, der går godt endnu, 62 år efter.

Peder Marius Clausen

Kristoffer Rasmussen

Morbror mindes jeg som en køn skikkelse, livlig og med en særdeles god sangstemme, meget musikalsk og han spillede violin og orgel, som han havde fået undervisning i, så sangen tonede rigtigt i det hjem, når vi var der. Morbror sad på sine forældres fæste på fødegården i mange år, købte så senere gården "Råstrup" (180 tdr land) i Gislev Sogn (sydøst for fødegården). Han var gift med Katrine Lyndgaard fra Jernved ved Ribe. de havde ingen børn, men tog 11 plejebørn, som de gav en god opdragelse og hjalp godt i stilling som voksne. Kristoffers var vegetarer og på "Råstrup" kom mange og fik et vegetarisk kurophold og mange holdt ved den levemåde resten af livet. Senere købte han en gård i Vejstrup og da den solgtes, købtes hus ved siden af Valgmenighedskirken (Vejstrup??) og her ligger de begravet. Formuen og Kurstedet "Råstrup", som lå ud til Svendborgsund, skænkede de til Vegetarisk Forening. Et arbejdsomt, kristent liv var afsluttet.

Lars Hansen Larsen

f 31. december 1835. Morbror mindes jeg som en mild og venlig mand med et rigt lune. Hvor kunne han more sig med vi børn, når vi i ferierne var derovre. En juleferie blev noget lang på grund af snefog. Han gik op til Ringe Station (2 km) for at høre, når toget kunne komme igennem til Vejle og ellers legede han med os, trak en håndslæde med os på rundt i gården til forskellige navngivne stationer. Morbror var først gift med faders søster Anne Marie f 4. september 1843, hun døde i barselsseng to år efter og barnet døde også. Så fik han faders søster, Karen f 14. april 1842, som husholderske og nogle år efter holdt de bryllup. Der var ingen børn i det ægteskab. Karen døde og han fik en ny husholderske, Frederikke Madsen f 6. april 1870 i Brangstrup. d 16. juli 1901 holdt de bryllup og d 14. juli 1902 fødtes dem en datter, Karen, som senere blev gift med friskolelærer Sigurd Brandt Hansen, Lørup. Morbror havde en gård på Lørup Mark, jeg boede der vinteren 1900-1901 hvor jeg gik på Ryslinge højskole. Nogle år efter solgtes gården hvorefter de købte hus oppe ved Ryslinge Valgmenighedskirke, som de var meget glade for. Han døde 7. maj 1925 og blev begravet ved siden af sine 2 koner på Ryslinge Kirkegaard d 12. maj.

Peder Larsen

f 13. juni 1851. Morbror var gift med faders søster, Sofie, f 13. juni 1851, så de holdt fødselsdag samme dag. De havde en gård, "Aagaarden" i Hesselager, der var 46 tdr land første klasses jord til gården, desuden lidt skov og eng. Sommeren 1895 tjente jeg hos dem som forkarl og mindes morbror som en livlig mand, der var vellidt af naboer, men han var ikke særlig arbejdsivrig, så faster Sofies energi og arbejdsvilje var ham en stor hjælp. Faster Sofie holdt meget af blomster i stuerne og i haven blomstrede roser og mange skønne blomster sommeren igennem. Faster døde i august 1895 og blev begravet på Hesselager Kirkegaard, hvor Valgmenighedspræst R Pedersen talte om det kristne livshåb. De havde to børn, Marie og Dagmar. I 1897 giftede morbror sig igen med Anne Hansen fra Vormark. De fik to drenge, Viggo f 19. juni 1898 og Ejnar f 24. april 1902. Nogle år efter solgtes gården (hvilken gård blev så udstykket i 3 mindre til sønnerne??) og de købte så en mindre landejendom i Oure, hvor de var nær ved kirken i Vejstrup, hvor pastor Nørregaard havde afløst pastor Pedersen. Ved morbrors jordefærd på Hesselager Kirkegaard talte Nørregaard sandt om ham som menneske og kristen.

Bodilde Petrine Larsen

f 23. marts 1849. Om moster Trine skrives følgende erindringer:
Efter krigen i 1864 blev nogle jyske dragoner indkvarteret på egnen omkring Gislev og en af dem, Klemen Sørensen fra Tørring f 27. juli 1839, var på nabogården og moster blev så indtaget af den kønne unge mand og da de rejste hjem til Jylland førte de brevveksling i flere år. Moster kom til Anders Johnsen, Ildved, i lære som mejerske på mejeriet og 16. maj 1872 holdt de bryllup og flyttede ind på "Mosegaard" i Jennum, som var købt en tid før, og her fødtes dem følgende børn:

Petra Laurine Sørensen f 26. februar, 1873, død i marts 1875

Erikgine Sørensen f 3. marts 1875, gift med Peter Frandsen, "Nørrelide" Jelling

Marinus Sørensen f 25. januar 1877, død 21. oktober 1896 (eller var det begravelsesdagen??)

Peter Sørensen f 29. december 1879, gift med Jenny, Ruds Vedby

Dagny Kirstine Rasmine Sørensen f 27. oktober 1882, gift med Peder Pedersen

Petra Sørensen f 19. maj 1884, gift med Anton Christensen, "Kraghøj"

Alfred Sørensen f 21. oktober 1887, gift med Anna Mortensen, "Mosegaard" Jennum

Klemen var oprindelig oplært som væver og var heller ikke nogen driftig landmand, men et ejegodt menneske, der var afholdt af alle. Han var Sognefoged og lægdsmand til sin død. Moster var en viljestærk kvinde, der mange gange var sin mand til stor styrke med at træffe beslutninger. Klemen og moster var med til at oprette Balle Valgmenighed og Klemen sad i dennes første bestyrelse. For dem var kristenlivet i menigheden en livssag, der hentede de næring til hverdagen.

Marinus var begyndt at læse til lærer, men blev angrebet af tuberkulose, han døde d 21. oktober 1896 og ligger begravet på Balle Valgmenigheds Kirkegaard. Kort før han døde istemte han følgende vers af Brorson og bad sin moder synge med: Halleluja, vor strid er endt, hvo ville mere klage, hvo ville mere gå bespændt i disse højtidsdage. Syng højt i sky Guds Kirkeflok, Halleluja, nu har jeg nok, den fryd er uden lige, Halleluja, halleluja, Guds søn er min, jeg går herfra med ham til Himmerige! ErikGINE og Petra døde forholdsvis unge af tuberkulose.

Klemen døde 18. december 1914 og moster døde 5. juni 1928 og de ligger begge begravet på kirkegården i Balle.

Lars Rasmussen

Morfars fader, Lars Rasmussen f 1767 på "Forridergaarden" i Brudager. Bryllupsdato 2. juni 1798 i Oure Kirke og havde sin kones fødegaard i Oure "Forridergaarden". Han døde 6. oktober 1858 i Oure. Om Morfars fader skriver en af slægten, R E Dinesen, Høve:

Lars Rasmussen er den eneste, jeg mindes i bøndernes gamle klædedragt "knæbukser, lang frakke, hvide strømper og sorte sko". Han var meget høj (3 alen), men tog sig tynd ud, måske fordi tøjet sad stramt om ham og bukserne strammede ind nedenfor knæet. Hans slægt kaldes Forridere og har sikkert navnet, fordi flere af slægten har været forridere for egnens herremænd. Jeg mindes ham som gammel, han rystede så stærkt på hænderne, så han ikke kunne drikke eller spise med ske selv, men måtte have en skål og bruge begge hænder om denne. Han havde god forstand på heste og handlede meget med disse. Han var heftig af sind, påholdende med penge, ærgerrig og satte megen pris på om nogen af slægten nåede videre frem eller vidste mere end bønderne i almindelighed. Han gik med langt hår, der nåede langt ned ad ryggen. I hans ungdom dansede herremandens pisk på bondens ryg og stavnsbåndet forbød ham at flytte, så herremanden kunne tvinge sine undergivne bønder til alt; på hans bud måtte de gifte dem, fæste gård, springe soldat i mange år i en tjeneste, hvor de behandlede ringere end dyr, så mangel en brav karl fik her noget, han aldrig forvandt, blev sjælelig eller legemlig nedbrudt, ja, flere satte livet til ved halsbrækkende rideture, uden nogen bekymrede sig om en bondekarl mere eller mindre. (Stavnsbåndet: 1733 - 1788, dog med afvikling til 1800)

Lars Rasmussen slap for soldatertjenesten ved at forestille sig døv. Det røre, som gik over landet for stavnsbåndets løsning, faldt sammen med hans ungdom og den tids største spørgsmål besvarede (??) Lars Rasmussen fik eget hjem, en fæstegård med slid og hoveri på herregården, ja, selv min mor, skriver R E Dinesen, måtte med, da hun kun var 14 år, endog for at bære kornsække op på herremandens loft. Skønt den megen modgang nåede Lars Rasmussen sit mål: at blive selvejergårdmand og efter den tids målestok, at kunne kaldes velhavende og det var hans stolthed at sidde som ejer af sin gård med foden under eget bord.

Peder Marius Clausen 09.03.1951

(Anna Marie Haves bemærkninger: Peder Marius har åbenbart haft adgang til nogle skriftlige optegnelser af Rasmus E Dinesen fra Høve på Sjælland. Disse fandtes ikke i P Ms efterladenskaber, men jeg har kontaktet Dinesen-slægten på Sjælland, og de kendte heller ikke til disse optegnelser, desværre! Som kuriosum kan jeg fortælle, at bemeldte Rasmus E Dinesen havde et familiemedlem - måske en søster - Marie Dinesen, som blev berømt pensionatsværtinde i Rom. Hun sendte hvert år bud efter 2 danske piger til at arbejde på sit pensionat i et år. de fik så en stor madpakke med og et skilt på maven og blev så sat på toget til Rom. En af disse piger, Jenny, blev senere gift med Peter Sørensen fra "Mosegaard" i Jennum og de bosatte sig i Ruds Vedby. Deres søn, Jens, mente ikke hans mor lærte sig et eneste ord italiensk i det år, hun tilbragte i Rom)

Margrethe Pedersdatter

Morfars moder, Margrethe Pedersdatter, f 28 februar 1773 i Oure og døde samme sted 11 april 1863. Om hende skriver R E Dinesen:

Hun var en lille, rask og ualmindelig virksom kone, hendes rok stod ikke stille ret længe ad gangen, før hun nærmede sig de 90. Hun havde en særlig god hukommelse, kunne således alle evangelierne udenad og dertil en stor del salmer og sange. Hun talte meget om Vorherre og kunne glæde sig ved at se al hans storhed og godhed i hvad der mødte hende, hvordan vi havde det, takkede hun Vorherre for hans godhed mod os. Jeg tror ikke hendes mand havde interesse for dette. Hver søndag læste hun evangeliet udenad, men jeg mindes aldrig at have hørt hende synge. I hendes velmagt, var hun egnens jordemoder, som hun ved sin dygtighed og praktiske opfattelse fik megen erfaring i. Hun var også fødselshjælper for dyrene. Hun talte med megen varme om sin moder, der havde oplevet kvæggpestens svære tider 1745 – 51, hvor 90% af kvæget døde på disse egne og på samme tid var der misvækst på markerne, så det var i sandhed sørgelige minder. Dengang var det ved Kgl Anordning forbudt at spise kød af dyr, der var smittede, de skulle straks graves ned, men nøden var så stor, at de blev gravet op og spist, trods den store smittefare og Øvrighedens tiltale.

Efter 1750'erne bedredes tiderne og markernes afgrøder, men folk havde, gennem misvækstens svære tid lært at agte så nøje på kernerne, så de samlede de enkelte kerne op på marken og i laden, ja, tit velsignede de enkelte kerner med kys. Min morfars forældre havde oplevet meget, der havde sat mærker i deres liv, navnlig at intet øde, så de blev nøjsomme påpasselige i alleryderste grad. De havde oplevet det strenge stavnsbånd med hoveri, de dårlige tider. Hun var meget god mod alle, hun kom i berøring med, og kunne altid se en god side ved folk, som andre søgte at nedsætte og forsvarede og fremhævede det gode hos dem. Hun fortalte om Englænderne her 1801 – 1807, samt de spanske soldaters indkvartering over hele Fyn i lange tider. Der blev ikke ringet med kirkeklokkerne, som først skulle bruges ved fjendens ankomst til landet, da skulle der tændes blusbaun på alle høje og alle mændene mødes til bystævne, når kirkeklokkerne ringede. Som nævnt kunne hun meget udenad, om hun kunne læse, ved jeg ikke, men hun var en af den tids fremmeligste koner af bondestand. Hun var en god troende kvinde, men var vist også noget overtroisk, en af den tids udtryk for denne overtro eller rettere enfoldige tro, at alle gårdens dyr kl 12 julenat knælede for den store himmelske konge. Ja, det var i grunden dejligt med dette umiddelbare enfold i deres forhold til Gudskraften.

Peder Marius Clausen 09.03.1951

Rasmus Larsen

Om morfars farfar, Rasmus Larsen, følgende: Han var født på "Forridergaarden" i Brudager 1736 og døde samme sted, hans kone hed Johanne Hansdatter og de havde følgende børn:

Lars Rasmussen, f 1767, altså morfars far

Maren Rasmusdatter

Rasmus Rasmussen

Peder Ditlefsen

Om morfars morfar, Peder Ditlefsen, følgende:

Han var født 1728. Bryllupsdag 27. februar 1765 i Oure Kirke, død 15. marts 1814 i Oure.

Hans kone hed Maren Rasmussen (Rasmusdatter??) f 17. oktober 1728 i Albjerg, død 21 oktober 1813 i Oure.

De havde følgende børn:

Margrethe Pedersdatter f 28. februar 1773 – morfars mor.

Ditlev Henriksen

morfars morfar fader: Ditlev Henriksen, hans kone hed Anne Margrethe og hun er døbt i 1708. Børn:

Peder Ditlefsen f 1728

Om morfars morfars moder vides intet.

Rasmus Jensen

morfars morfars (mors?) morfars fader og moder: Rasmus Jensen f 1697 og hans hustru hed Maren Nielsdatter f 5. marts 1697 i Albjerg, viet 2. februar 1727 i Oure kirke. Rasmus Jensen døde i Albjerg 18. februar 1765.

Maren Nielsdatters far hed Niels Jørgensen og hendes mor hed Johanne Christensdatter.

Morfars farfars far:

Lars Nielsen boede på "Forridergaarden" i Brudager og hans hustru hed Maren Rasmusdatter, bryllupsdag 1734. Lars Nielsen døde i 1759 og hans hustru døde i 1755. Ved et skifte, som Lars Nielsen afholdt 5. juli 1755 havde børnene følgende alder:

Anne Larsdatter	21 år
Rasmus Larsen	19 år – altså morfars farfar
Niels Larsen	17 år
Erik Larsen	15 år
Bodil Larsdatter	10 år
Lars Larsen	7 år
Mette Larsdatter	3 år

faders slægt

Om faders slægt ved jeg ikke ret meget, men jeg nedskriver, hvad jeg har hørt af de ældre og hvad jeg selv har oplevet. Nu kan efterslægten så føre den videre.

Hans Clausen

var, som forhen omtalt, født på "Kohavegaard" i Gislev Sogn på Fyn, 7. august 1839. Farfar hed Peder Clausen, han var født på Lamdrup Mark, fødselsdagen ved jeg ikke, men det har sikkert været omkring ved 1808, han døde af tuberkulose omkring ved 1852.

Farmor, Maren Hansdatter f 11. december 1811 på "Kohavegaard", som hendes forældre havde i fæste fra Glorup Gods og dette fæste overtog farfar og farmor så ved deres giftermål. Om farmor erindrer jeg følgende: hun var en høj, statelig kvinde med et energisk udtryk i ansigtet, arbejdsom og viljestærk, men med et lidt vanskeligt sind. Farmor har fortalt os om, hvordan hun som ung var med til at gøre hoveri på Glorup om dagen og så måtte de gøre deres eget arbejde på gården om natten. Det var i sandhed en streng tid for datidens hovbønder!

Efter farfars død giftede hun sig igen, sikkert omkring 1853, med Peder Jensen fra Trunderup f 7. august 1816 og de havde en søn sammen: Peder Pedersen f 16. februar 1854.

Fars stedfar, Peder Jensen var et elskeligt og godt menneske, en god stedfader for børnene og han var en dygtig og arbejdsom landmand og i huggehuset lavede han mange af deres møbler og redskaber til brug i bedriften. Datidens bønder havde ikke mange penge, så de blev selvhjulpne på så mange måder. Peder Jensen var søn af gårdejer Jens Jakobsen i Trunderup f 1764. Han havde en fæstegård i Trunderup by, den hørte under "Egeskov" Gods, hvor de måtte gøre hovarbejde i stavnsbåndets tid. Jens Jakobsen var søn af en fæstebonde i samme by.

1840 var gårdens bygninger så skrøbelige, at det ikke var uden fare at bo i dem og efter en forhandling med grev Bille-Brahe, "Egeskov", blev gården flyttet ud på udjorden Nørremose, hvorfor gården blev kaldt "Nørremosegaard". Den blev købt til selveje 1868 for 10.000 kr. Arealet var 62 tdr land. Se nærmere om Peder Jensens slægt i Begtrup: Minder fra Grundtvigske hjem.

Peder Pedersen

Farbroder mindes jeg som en meget energisk og dygtig landmand, han sad på sine forældres fæste i nogle år, men købte så "Kohavegaard" til selveje, vistnok for 12.000 kr. Farbror havde arvet lidt af sin moders sind, kunne være noget påståelig i diskussioner, men så kunne hans hustru, Jensine, træde hjælpende til, så det gode forhold igen var tilstede. Jeg mindes engang, vi diskuterede LS, som han var optaget af, men som jeg var imod, Jensine sagde så, gå I nu hen til Aksels og så var vi venner igen. Hos vor farbroder var vi glade for at være, han kunne være munter og vittig, så vi mindes deres hjem med glæde. Vor farbrors var nogle af de første, der meldte sig ud af Ryslinge Valgmenighed under Rørdamstriden, de meldte sig så til Vejstrup Valgmenighed, hvor de blev til Knudsen blev præst i deres gamle menighed i Ryslinge.

Et tilbageblik

Når jeg nu, som gammel mand, sidder i vor stue her i Balle og lader tankerne gå tilbage over det, som jeg har nedskrevet om min slægt, så skuer jeg ud over et tidsafsnit, hvor der har været en jævn fremadskridende opgangslinje både i materiel, folkelig og kristelig henseende. Hvad det menneskelige og materielle angår, tænker man blot på, hvad afløsningen af stavnsbåndet, hoveriet og fæstevæsenet betød, så der blev frie, selvstændige mennesker, der senere i Junigrundloven blev delagtige i den folkelige opvågnen, der med den gik over vort land, så de fik indflydelse på, hvem, der skulle være med til at styre vort land. Ved systemskiftet 1901, blev den første bonde, gårdejer Ole Hansen, Bringstrup, valgt til landbrugsminister i Kongens Råd.

Tænker man på kristenlivet, hvor først pietismen og senere rationalismen med den strenge moral og lov, hvori Guds Nådes Evangelium blev borte.

I denne vintertid frembrød den gudelige vækkelse, hvor små og fattige mennesker samledes til bøn og lovsang, trods modstand fra kirkens mænd og embedsmændene.

Ud af den gudelige vækkelse kom så det Grundtvigske livssyn, der for min slægt blev forkyndt af kapellan Lorensen, Gislev, Birkedal, Ryslinge og valgmenighedspræst Rasmus Pedersen, Vejstrup, så det menneskelige, folkelige og kristelige gav dem lys over det sande menneskeliv, så de ret af hjertet kunne synge:

Hører alle folkestammer
som fik øren at høre med.
Fra det stille hjertekammer
bryder mægtig ud til tid og sted.
Bryder ud i sangen
skaber vår i vangen.
Herrens røst med ånd og liv.

Fra min egen tid har der også været en rig tid inden for landbruget, maskinerne har afløst meget kropsligt arbejde, tænk på tærskemaskinen til hestekraft til afløsning for plejlen, slå - og høstmaskiner i stedet for leen og senere med elektricitetens indførelse, det skete for os i Rugballe i 1920. Arbejdsbesparende redskaber og maskiner taget i brug, traktoren har snart afløst de fleste heste i almindeligt gårdbrug. Blot ikke mekaniseringen går så meget i mennesker, at de tror med det at kunne løse alle livsgåder og glemmer menneskets bestemmelse med livet!

På planteområdet har vort forsøgsarbejde skabt mægtige fremskridt, hvor den gamle, danske byg er afløst af Maja m fl sorter. Næsgaardhavren af Stålhavre m fl sorter og indenfor kløver og græs er ydeevnen også hævet mægtigt og indenfor husdyrbruget er også foregået en stor fremgang, som især skyldes sammenslutningen in Hesteavl - kvægavl og kontrolforeninger.

Så lader jeg tankerne gå tilbage over svundne dage og tænker på, hvordan livet levedes i vort hjem sammen med min kære hustru, meget skylder jeg hende, hun, der lo, når min båd blev krænget, men blev ej bleg under uvejrshænget, det har ofte stivet mig stumper af!

Også mange af vore gode piger og karle mindes man med glæde og tak og glædes hver gang de besøger os, også nu på vore gamle dage. vi har også glædet os ved at besøge dem i de hjem, som de har stiftet.

Der er meget, man havde drømt om som yngre, der ikke blev nået, mange fejl er blevet begået, men det, der er forsømt, tynger måske mest på regnskabet.

Ved vort sølvbryllup 27. maj 1935 udtalte jeg med få orde en tak til vore forældre i de to gamle hjem i Lillelund og Rugballe, en tak for, hvad de har lært os af arbejdets glæde og velsignelse og tak for det vidnesbyrd, som de, ved deres liv og færden har givet os om kristenlivets kamp, fred og glæde.

Lad det stå som motto for vor livsførelse i vort hjem og ud af dette livssyn takker vi for livet som en gave, der også har stillet os sine opgaver!

Her følger så Mary Thomsens erindringer:

Morbror Peder Marius Clausen døde d 21 februar 1953 og moster Kristine Clausen døde d 26. september 1956

Ære være deres minde og tak for Eders vidnesbyrd i jeres liv og virke og ved jeres død.

Marry Thomsen

1957

Guds Ord, det er vort arvegods
det skal vort afkoms være.

Gud giv os i vor grav den ros
vi holdt det højt i ære.

Det er vor hjælp i nød
vor trøst i liv og død

O, Gud, ihvor det går
lad dog mens verden står,
det i vor æt nedarves.

Med dette vers vil jeg også, som morbror Peder fortsætte hans og vor ættesaga. Mor (Sinne) arvede bogen efter morbror Peders og mosters død og det var hendes vilje, at jeg som den ældste skal give den videre til den ældste af vore børn, Jens Antonsen Thomsen, for at bede ham give den videre til kommende slægter.

Hjemmet "Granlund" i Rugballe og livet som det levedes der af vore bedsteforældre og morbror Peder og moster, har betydet så uendelig meget for os og været med til at danne hele vor livsindstilling. Jeg må begynde med nogle barndoms minder, mange vælder frem i mit sind, når jeg sidder og læser i denne bog, men dem alle bliver ikke nedskrevet. Jeg tænker, at det var i 6-7 års alderen, at vi begyndte at holde juleferie derovre og da de ikke selv havde børn, ville de gerne låne os at tage med til skolens juletræ og jeg husker hvor travlt moster (Kristine) og bedstemor (Gréte) havde med at få os stadset op med nye kjoler, strømper og fint undertøj. Vi var også tit med bedstefar og morbror Peder kørende til Vejle efter kraftfoder og købmandsvarer og jeg kan huske, at vi altid handlede i den gamle købmandsgård hos Mads Kristiansen i Vestergade. Der var en rejsestue, hvor vi kom af al rejsetøjet og hvor mellemmadspakkerne kom frem og vi fik øl, brændevin og kaffe gratis til. Bagefter gik mændene ned i butikken og fik piberne stoppet og vi børn fik et kræmmerhus bolsjer med i lommen, når vi skulle ud i byen at se på alle herlighederne. Jeg husker også de dejlige vinteraftner i dagligstuen derovre. Hvor var det hyggeligt. Moster, morbror Peder, karlen og pigen skulle ud til aftenmalkningen kl 8 og så syntes vi børn, at det var så dejligt, når bedstemor gik op i aftægtsstuen efter æbler, som bedstefar stegte på ringene inde i kakkellovnen. de stegte og spruttede og sendte den herligste duft ud i stuen, men jeg er ikke sikker på, at morbror var lige så begejstret som os. Jeg husker også som 12 års pige, bedstemors død og begravelse meget tydeligt.

Et lille træk fra formiddagen på begravelsesdagen: bedstefar sad sammen med de gamle fynboer oppe i aftægtsstuen ved siden af bedstemors kiste og fortalte for os om en drøm, han havde haft om natten: om at have mødt Gréte i en stor, dejlig have, vidunderlig skøn og hun så lige så ung og dejlig

ud, som i deres ungdoms vår, og hun rakte hånden ud og vi skulle følges ad igen. Jeg synes, det var en smuk drøm.

Vi sang senere på dagen: Når engang i fjærne tider og Nødig siger vi farvel. Da tænkte jeg ikke så meget på sammenhængen med bedstefars drøm, men senere, for vi har altid brugt de to salmer ved vore familiebegrovelser. Bedstefar blev meget ensom efter bedstemors død, for hun var livet for ham, men han ville gerne have vi børn på besøg hos sig fra den ene skoledag til den næste, og når vi så sad ene hos ham skulle vi altid synge for ham: Kvindelil, din tro er stor og Nærmere Gud til dig og mange andre. Han døde 84 år gammel. Så blev det helt naturligt at morbror Peder og moster efterhånden gik i vore bedsteforældres sted og det blev stadig vort samlingssted også efter at vi blev gift og vore børn fik også mange gode barndoms minder med sig ud i livet fra det gamle hjem i Rugballe. Chr og jeg blev tilbudt gården til 100.000 kr da moster og morbror Peder ikke længere selv kunne passe den længere og flyttede til Balle, men vi havde boet for længe på Schäfferhus, til at vi kunne tage mod tilbudet. Den blev solgt til en slægtning fra Kraghøj for 118.000 kr. (Kathrine og Ejnar Jensen m datteren Eva. Kathrine var datter fra Kraghøj)

Morbror Peder og moster blev glade for deres lille hjem i Balle og havde nogle gode år sammen her. Morbror Peder skrev sin ættesaga og ville egentlig også have skrevet om mosters slægt, men det nåede han ikke. Han blev træt – ikke just syg, men faldt af dag for dag og lå hen i sengen i en uges tid og døde stille og roligt. Moster, derimod, var snart syg i et helt år. Hun faldt sammen under en altergang i kirken 2. juledag og hun sagde siden, at hun gerne ville dø der i kirken, men det blev først i september året efter og efter mange besværligheder og flytten omkring fra sit hjem, hvor mor og Anna passede hende og til sygehuset og sygehjemmet på Haraldskær, hvor hun døde udtæret og træt, som et barn, der giver sig Gud i vold. Denne bøn i Fadervor blev til sidst hendes et og alt: Thi dit er riget og magten og æren i evighed, Amen.

Omkring mors 80 års fødselsdag vil jeg til vor slægtsbog se tilbage og nedskrive nogle barndoms- og ungdomserindringer.

Far og mor blev gift og flyttede ind på Damgaard i 1901 og far har tit fortalt vi børn, hvor småt, men hvor dejligt de begyndte og hvor god mor var til at hjælpe. Gården kostede 9.700 kr, men den gav heller ikke meget dengang. Der var kun 40 høns, da de kom, men efterhånden fik de et par køer og en griseso, som mor passede løs på græsmarken og mor fortæller nu, at hver anden uge kørte de til Rugballe og til Raving og fik fødevarer både til sig selv og til dyrene med deres gamle, lamme hest og en kassevogn. Først 4 år efter, da jeg blev født, fik de en fjedervogn. Far har fortalt os om bedriften fra deres første tid, at da det første læg grise skulle sælges, kørte de til Vejle tidligt om morgenen og kom hjem hen over middag og nåede at få 3 indtægter korn ind, før de gik til ro og far sang: Lykkeligst at hvile på, er fuldendte gerning.

I 1904 blev jeg født en søndag morgen som deres førstefødte, og da kunne far se sit udkomme.

"Du sprang til verden, du var ikke sen! Du var en af Danmarks kvinder!"

Nu var bedriften begyndt at komme i gang og vi fik en konfirmeret dreng (Kristen Granstrøm, som senere er rejst til USA) og en gammel, halt pige (gamle Ane), som helt blev optaget som hørende til familien og vi børn blev hendes et og alt. En dag, mans far og mor sov til middag og Ane kogte min vælling, tog vinden min vogn og jeg havnede ude i dammen, men Ane betænkte sig ikke, men haltede ud i vandet og fik mig revet ud af vognen og da far og mor kom op, fandt de Ane drivende våd til skindet, men lykkelig med mig i sine arme. Far måtte ud efter vognen, men sutten blev derude. I 1906 blev Ebba født og i 1909 Anna og gamle Ane fik mere at bestille. Vi havde en dejlig barndomstid for der var tryghed og kærlighed og efterhånden fik vi helt naturligt vore små pligter. Da vi blev større og arbejdsdagen tit kunne være streng nok, glædede vi os til aftensædet, når far læste højt for os af Ingemanns romaner. Jeg husker særlig: "Chr Bloks ungdomsstreger" Far holdt altid op på et meget spændende sted og det var helt umuligt at få ham til at fortsætte, for vi skulle alle tidligt i seng om aftenen for at være friske om morgenen. Når det havde været fars fødselsdag 22. marts, måtte vi ikke tænde lampen mere om aftenen, for så begyndte sommertiden og forårsarbejdet. Der kom tit fremmede om aftenen, efter at vi alle var gået i seng, for da kom folk uden indbydelse, men far og mor kom hurtigt på benene og vi børn var glade, når de lod sovekammerdøren stå lidt på klem, så vi kunne høre, hvad de drøftede af kirke – og skolespørgsmål og politik og der blev altid sunget af Højskolesangbogen, når vi havde nabogilde.

Og vi husker vor barndoms julehøjtid derhjemme på Damgaard, med kirkegang juleaften og juletræ og gaver. Juletræet stod i storstuen og lysene spejlede sig i spejlet over buffeen, så jeg synes endnu at kunne se vore forventningsfulde ansigter med far og mor gå hånd i hånd omkring træet. Inden vi gik til ro, læste far en julehistorie for os og vi sang igen en julesalme og endelig sluttede vi aftenen med at spille kort (4-kort) om hvem af os, der skulle op julemorgen og give de andre kaffe på sengen (en skik fra Rugballe). Juledag, når vi alle var i kirke igen, kom bedstefar, bedstemor, morbror Peder og moster altid med os hjem til middag og så følte vi alle, at det var jul, når vi igen gik omkring juletræet i skumringen. Og vi husker vor konfirmationsdag, når bedstefar tog ordet og lagde vi børn på sinde: at leve i vor dåbspagt, som vi havde bekræftet og så ære vor fader og moder, for vi var opvokset i et godt hjem og det forpligtede! Han sagde dette lille vers for mig:

Glem dog ej din vugge
og ej din moders sukke.
Vokser du fra barnekår
glem dog ej dit Fadervor.
Glem dog ej din vugge.

Efter bedstefars død tog morbror Peder altid ordet og vi mindes mange gode ord til os ved vort bryllup og ved vore børns dåb og konfirmationer. Det vil vi aldrig glemme ham for.

Påskedag og Pinsedag var de altid med os hjem fra kirke og mange andre søndage af året. Bedstefar havde altid meget at gå og ordne i haven, for det var hans et og alt. Han har selv plantet hver busk og træ og alle bøgehækkene, som står der endnu, har han selv båret på ryggen fra Jelling Skov. Bedstefar og bedstemor blev ofte hos os i nogle dage og bedstefar havde altid travlt i haven og bedstemor hjalp mor med at sy forklæder og kjoler til os 3 piger. Hun og moster syede og strikkede også meget og gav os. Jeg husker engang lige før skolealderen, at Ebba og jeg fik nogle tykke, grå strømper af mandfolkegarn. Dem var vi bestemt ikke glade for, men jeg husker, at vi fik dem på en kold vinterdag, vi skulle trække til tyrs med en ko til Rugballe. Jeg skulle trække og Ebba skulle holde halen for at følge med og for at jage på, når koen blev for træet og så skulle vi huske at sige bedstemor og moster pænt tak for de dejlige, varme hoser. Vi gjorde det, skønt lidt uvillige. De svandt, de svandt, de glade barndomsdage.

Men ungdomstiden var også dejlig derhjemme i Balle med gymnastik og aftenskole. Vi har meget at sige Stovgaard og Jensen Sinding tak for hvad de gav os af åndelige værdier i vor barndoms friskole og senere i vort ungdomsarbejde i aftenskolen, som vi mødte til hver lørdag aften. Men det sluttede altid kl 10, for vi skulle jo op søndag morgen og få arbejdet gjort færdig til kirketid. Da var balkonen altid fuld af unge hver søndag og mangen en udflugt og teatertur blev lagt til rette i småklynger efter kirketid. Vi kunne stilles mange på en Charabang til sådan en tur og det gik lystigt til, når vi ud på de små timer kørte hjemad efter en vellykket teateraften med "Ridderen af Randers Bro" og andre. På lignende måde kom vi omkring til gymnastikkonkurrencer og andet. Ellers kom vi sjældent til bal andre steder end i Balle, for det var ingen nytte til, sagde far, og vi rettede os efter vore forældre dengang! Så var der ungesøg i hjemmene, hvor vi legede og morede os i stuerne med panteleg og ordsprogsleg og i haven og græsmarken med friluftslige, men engang imellem sluttede et par familier sig sammen og holdt gilde i forsamlingshuset med dans – det var noget med fest over. Så nåede vi hen til vore højskoleophold på Frederiksborg, Vestbirk og Rødding og vore forlovelser og bryllupper. En rig tid i vor udvikling. Samtidig kom fars og mors sølvbryllup. Chr og jeg var nygifte, Ebba og Jens fik ring på om morgenen, mens vi sang morgensang for far og mor. Det blev en stor fest, først for os alle om formiddagen derhjemme på Damgaard og senere på dagen i Balle forsamlingshus, hvor også alle vore bryllupper blev holdt. Efter Anna og Svends bryllup i 1930 tilbød vi far og mor at flytte herud til os på Schäfferhus, indtil de fandt sig et lille hjem, men de faldt så godt til herude og tog ellers rundt omkring og hjalp på alle 3 gårde, hvor der var brug for en hjælpende hånd i en travl tid, og de blev boende hos os i 9 år. Det første år, de var her, blev Jens og Frede født og senere kom Ove og Anne Marie og far og mor tog det som deres opgave at hjælpe os at passe og opdrage vore børn og det blev til stor værdi for dem. Far havde aldrig selv haft drenge, men nu havde han fået og de små drenge løb i hælene af ham både i mark og stald og det var utroligt, de kunster, han lærte dem og at se dem tage livtag, var hans store fornøjelse og mangen en 5-øre måtte op af pungen til den, der kunne lægge den anden ned og selv sidde ovenpå. Og han fortalte for dem og Tordenskjold var deres store helt. Engang han havde slidt sin buksebag på slibestenen ved at sætte sig op på slibestenen og

lade en anden trække stenen, skulle Jens og Frede selvfølgelig også prøve det samme. En morgen, de sad ved køkkenbordet og spiste deres havregrød sammen med bedstefar, væltede Frede sin mælk, så det løb over hele bordet. Jens spurgte straks: bedstefar, væltede Tordenskjold aldrig sin mælk. Oh, Nej, lille Jens. Jeg så aldrig at han gjorde det. Ove var altid bedstemors dreng og far sagde altid at det var kedeligt, for hun ødelagde helt den dreng med at forkæle ham. Han blev aldrig til noget i verden. Ove sagde selv at han var bedstemors "Tygge-mads", fars stolthed, mors egen dreng, bedstefars lille dreng, og drengenes stik-i-rend-dreng. Anne Marie kom så som rosinen i pølseenden og stolte var alle 3 drenge over deres lillesøster. Far hentede en flaske vin i brugsen for at klinke med gode ønsker for den lille datter. Far og mor blev ældre og børnetumlen tog til, så det var måske grunden til, at de lejede sig en lille lejlighed i Balle, hvor de blev meget glade for at bo i den korte tid, der gik, inden far blev syg. De kom tit herud på besøg i nogle dage og de var her også, da far blev så syg, at han måtte i seng og have læge. Det var hjertet, der var opslidt. Han lå nogle uger her hos os, men måtte på sygehuset ind under jul. Børnene var med ude at besøge ham og han sagde til dem, "Hvor ville jeg gerne leve og se, lille børn, hvad I blev til her i verden", men han døde 2. januar 1941, stille og roligt i sin barnetro. Vi 3 søstre og mor var ude hos ham at sige farvel og han bad os hilse alle derhjemme, som han omfattede med stor kærlighed.

Det blev en streng tid for mor, men det var en stor glæde og lykke da Anna og Svend sagde til hende, at hun måtte flytte hjem til dem på Damgaard og jeg husker, at hun sagde, at nu måtte hun til at leve for sine børnebørn. Et lille træk fra fars begravelse: mor sad med Ove i hånden og hun strøg ham kærligt over kinden, mens de begge sang og græd sammen ved siden af fars kiste.: Så rejste vi til vort Fædreland. Familien samledes på Damgaard til mindefest og vi sang: Han som har hjulpet hidindtil og Nødig siger vi farvel og Når engang i fjerne tider og mange andre. Det blev en stor højtidssdag, selv om sorgen var til huse.

"Ære være faders minde"

Så er der gået 16 år siden og det har ikke været let for mor at blive ældre og ene, men vi 3 piger har efter ringe evne prøvet at hjælpe og glæde hende til hun nu snart når de 80 år.

Mors 80 års fødselsdag oprandt, og det blev Ebba, der holdt den for hende. Jeg havde holdt hendes 60 års dag og Anna holdt 70 års dagen og Ebba sagde til mor, at nu ville hun gerne holde hendes 80 års dag, da Anna heller ikke var rask.

Det blev en stor højtidssdag for mor og for os alle. Jeg tog derover kl 7 for at ønske tillykke og Ebba sagde, at mor og børnene havde snakket den sidste time inde i sovekammeret. Vi gik begge ind med gaver og telegrammer og så sang vi morgensang sammen og Jytte sang også en lille morgensang, hun havde lært i skolen for oldemor.. Kl 11 kom 50 gamle naboer og venner til frokost og vi begyndte med at synge: Gud, du som lyset og dagen oplod og flere timer vekslede mellem taler og sange. kl 5 kom familien, de gamle, der er tilbage af fars og mors slægt og gavebordet var efterhånden ved at flyde over. Mor var helt overvældet over alle, der havde husket hende på hendes store dag. Middagen var også god og mange gode taler blev holdt for mor af pastor Brandt, Jensen Sinding og Alfred Sørensen og Sofus' Sofie.

En dejlig dag for os alle og ikke mindst for mor. En lille sang følger i dagens anledning:

Så langt tilbage i mindets gem
vi ser vort dejlige barndomshjem
vi ser vor have ved dammens bred
og bøgehækkene tæt derved
Vor far han munteret med øjet blinker
og mor hun står der så mild og vinker
Vi sender mor vor hilsen frem
den gælder dig og vort barndomshjem

Så gode minder, der dukker frem
når tit vi gæsted' dit barndomshjem.
Rugballe havde så god en klang
og aldrig fandt vi dens vej for lang.

Vi 3 i småtrav den tog så gerne
i vognen tilbage vi kigged' på stjerner.
Ja, skolevejen vi tog med sang
Vort hjem i centrum af dannevang.

Gud signe dig i din aftenstund
Du bygged' livet på klippegrund
du viste os vejen i kærlighed
og derfor er der i mindet fred.
Vor hjertens tak vi i dag dig bringer
og tusind minder i takken klinger.
Vi sender moder vor hilsen frem
den glæder dig i vort barndomshjem.

1. december 1958

Nu er der gået omtrent 1½ år siden jeg sidst skrev omkring mors 80 års dag og hun har selv bedt mig skrive lidt om hvor glad og taknemmelig hun er for at være på De Gamles Hjem i Bredsten. det blev for besværligt for hende at flytte rundt og bo en måned ad gangen hos os alle 3 på skift. Kræfterne slog ikke til og hun bad selv om at komme på alderdomshjemmet. Mor var vel nok lidt beklemmt alligevel, den dag, vi alle fulgte hende, men siger hun, selv, det blev ikke nogen skuffelse for mig, nej, tvært imod. Jeg har det så godt som nogen kan have det og alle er så gode mod mig herinde og Sinne (Bruun??) forkæler mig, det vil vi børn altid mindes Sinne for med taknemmelighed, så godt hun hjælper mor tilrette hver eneste dag. Mor sagde i dag til mig: hvor er jeg glad for at være her og ved at begynde dagen med morgenandagt sammen m frk Pedersen, bestyrerinden og jeg synes aldrig at jeg har kunnet samle tanker om advent som herhenne. Vi har så god tid og travlheden forstyrrer ikke. Jeg sidder tit og nynner salmer og sange for mig selv og lader tanker flyve på langfart, tiden bliver aldrig lang for mig, selv om jeg hverken kan læse eller strikke. Mor bad mig også skrive, at hun var så glad den dag, vi var ovre at lægge gran og pynte fars og morbror Peders og mosters grave. Vi var bagefter henne i mors stue at drikke kaffe sammen med hende og vi havde det hyggeligt sammen og om aftenen, da vi alle var gået, var mor kommet til at tænke på, at det havde været sådan en dejlig dag, når man pynter sine fædres grave.

Her slutter Mary Thomsens optegnelser.